

Naar een solidaire & duurzame samenleving

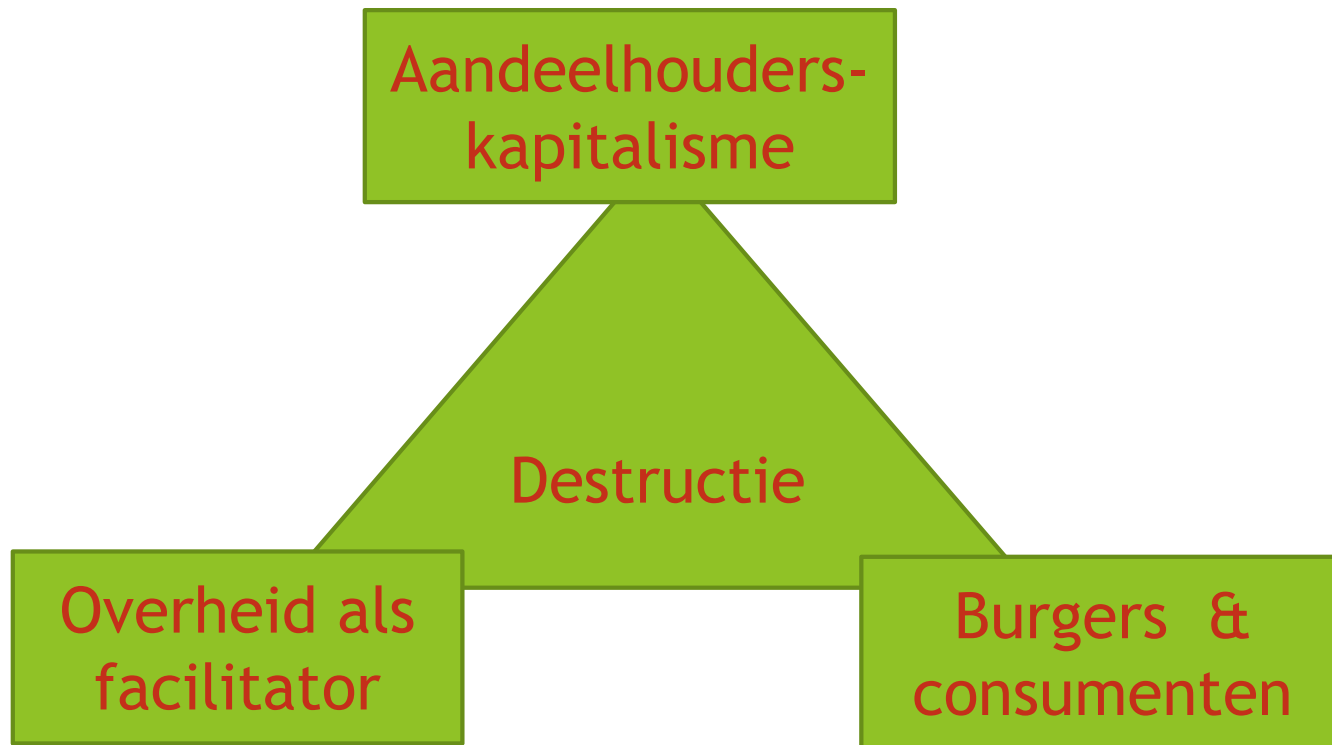
Van destructiedriehoek
naar winnaarsdriehoek

12 - 12 -22
John Huige

Grote lijn van m'n verhaal

- ▶ Wat is de destructiedriehoek
- ▶ Systemisch analyseren
- ▶ Systemische veranderingsmodellen nader toegelicht
- ▶ Aanzet voor vergezicht in zes onderdelen
- ▶ De winnaarsdriehoek
- ▶ Enkele discussiemogelijkheden

De destructiedriehoek: Elk van de drie deelsystemen is in een afhankelijkheidsrelatie met de andere verbonden

Groei als grote aanjager voor alle actoren en instituties.

De korte termijn en eigenbelang doorslaggevend.

De groeidriehoek nader ingevuld

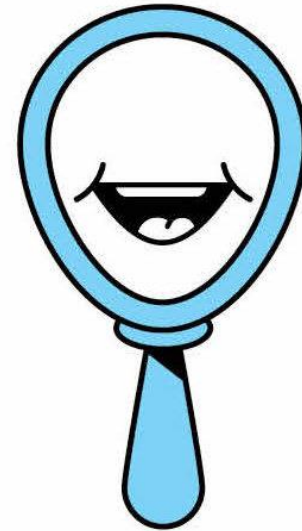
Systemedwang

- ▶ Bedrijven moeten groeien om aandeelhouders (o.a. onze pensioenfondsen) tevreden te stellen; de concurrentie voor te blijven; investeren in nieuwe markten; nieuwe producten. De externe kosten (milieu, sociaal, natuur) tellen niet mee. Bedrijven hebben overheid nodig: regelgeving (bezitsbescherming), infrastructuur; burgers als werknemers en consumenten
- ▶ Overheden streven naar maximale BBP-groei: herverkiezing; leuke dingen voor de mensen; tevreden kiezers; markten zo vrij mogelijk stimuleert de groei; internationaal voorop lopen of minimaal bijblijven. Bedrijven zorgen voor werkgelegenheid en groei; burgers voor politieke steun
- ▶ Burgers zijn consumptief verslaafd: groei geeft inkomensstijging; erbij willen horen (*keeping up with the Joneses*); het vullen van de leegte; de voortdurende beschikbaarheid van nieuwe behoeftes. Burgers hebben bedrijven nodig voor werk, voor goederen en overheid voor regels en sociale voorzieningen

Systemen

- ▶ Systemen zijn verzamelingen van onderdelen die onderling afhankelijk zijn.
- ▶ Het geheel is altijd meer dan de som der delen.
- ▶ De relaties in een systeem worden vooral bepaald door het systeem; systemen zijn in hoge mate zelfreferentieel.
- ▶ Systemen veranderen en ontwikkelen. *Hard to make hard to break.*

Zes systemische benaderingen voor verandering:

1. Natuur
2. Veerkracht
3. Democratisch tekort
4. Regeneratief
5. Transities
6. Systemisch werken

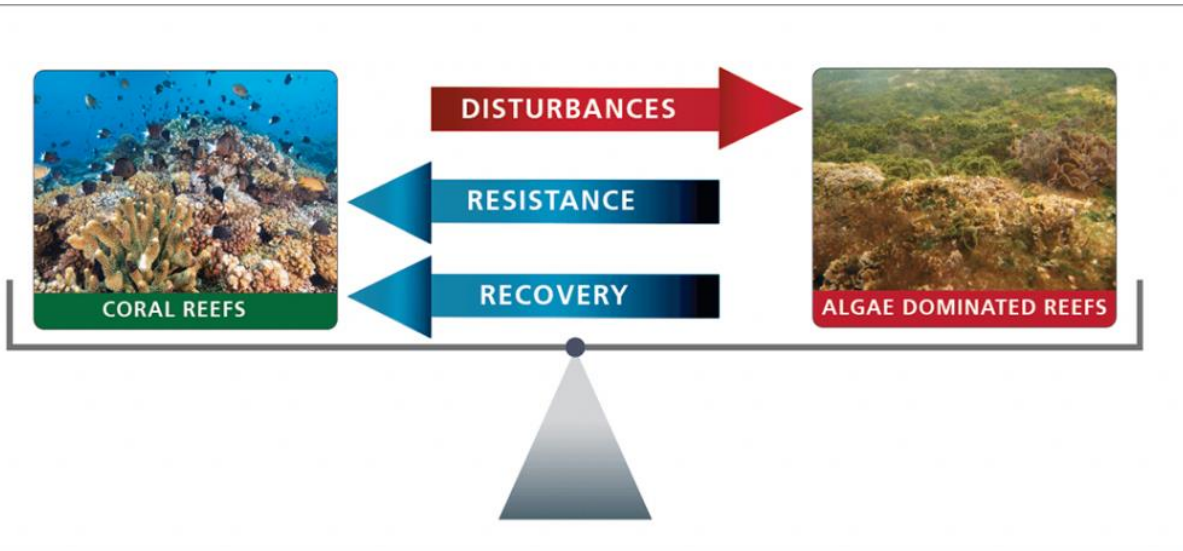
Natuur en biodiversiteit

- ▶ Grote extinctie: zesde golf; Glyfosaat en de grote bijensterfte; Stikstof en industriële landbouw; Visvangst en regenwouden
- ▶ Veel weestand: boeren, industrie, landen;
- ▶ Systeemsamenhang van de natuur is sterk en ook kwetsbaar; ecosystemen en kantelpunten
- ▶ Urgentie en systeemsamenhang is ingedaald COP 15 Montréal
- ▶ Ook tekenen van snel herstel; bv Marker Wadden
- ▶ Bij CO2 netto nul: klimaatstabilisatie binnen 2 decennia (Hawkin in Regeneration)

Nu alleen
nog voor
export naar
Afrika en
Latijns
Amerika

Resilience / veerkracht

- ▶ Een systeem moet een zekere mate van balans kennen.
- ▶ De balans tussen efficiency en veerkracht (resilience). Een overdosis van een van beide variabelen leidt tot onbalans van het systeem. Te veel efficiency kan leiden tot kwetsbaarheid en te veel veerkracht tot stagnatie (bv alleen maar megabedrijven versus alleen maar kleinbedrijf).
- ▶ Duurzaamheid van een complex systeem kan daarom worden gedefinieerd als de optimale balans tussen efficiëntie en veerkracht.
- ▶ Beleid ontwikkelen op basis van veerkracht analyses

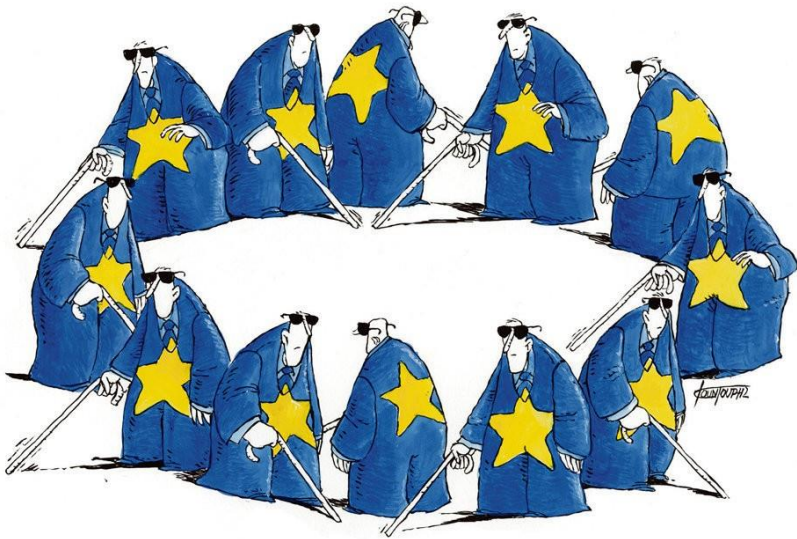
Voorbeelden van veerkrachtige systemen

- ▶ De huidige dominante systemen verliezen hun veerkracht door nadruk op efficiency
- ▶ Een kippenboerderij is geheel de klos bij besmetting met vogelgriep.
- ▶ Biodiversiteit zorgt voor meer biologische en economische veerkracht op het boerenbedrijf. Door verschillende gewassen te telen raakt niet meteen alles besmet bij een plaag of ziekte.
- ▶ Een boerderij met neventakken in b.v. recreatie of zorg kan terugvallen op andere inkomsten.
- ▶ Afhankelijkheid van een energiesoort maakt je zeer kwetsbaar
- ▶ Afhankelijkheid van een leverancier (v.b. China) maakt je ook erg kwetsbaar.

shutterstock.com · 486867241

Democratisch tekort

- ▶ Huidige vertegenwoordigende (partij)democratie voldoet niet meer optimaal
- ▶ Aandacht voor democratische vernieuwing noodzakelijk
- ▶ Sterke stijging van toepassing burgerberaden
- ▶ Meer aandacht voor 'governance'; de wijze van besturen
- ▶ Meer transparantie
- ▶ EU gaat nog veel te langzaam

Regeneratie

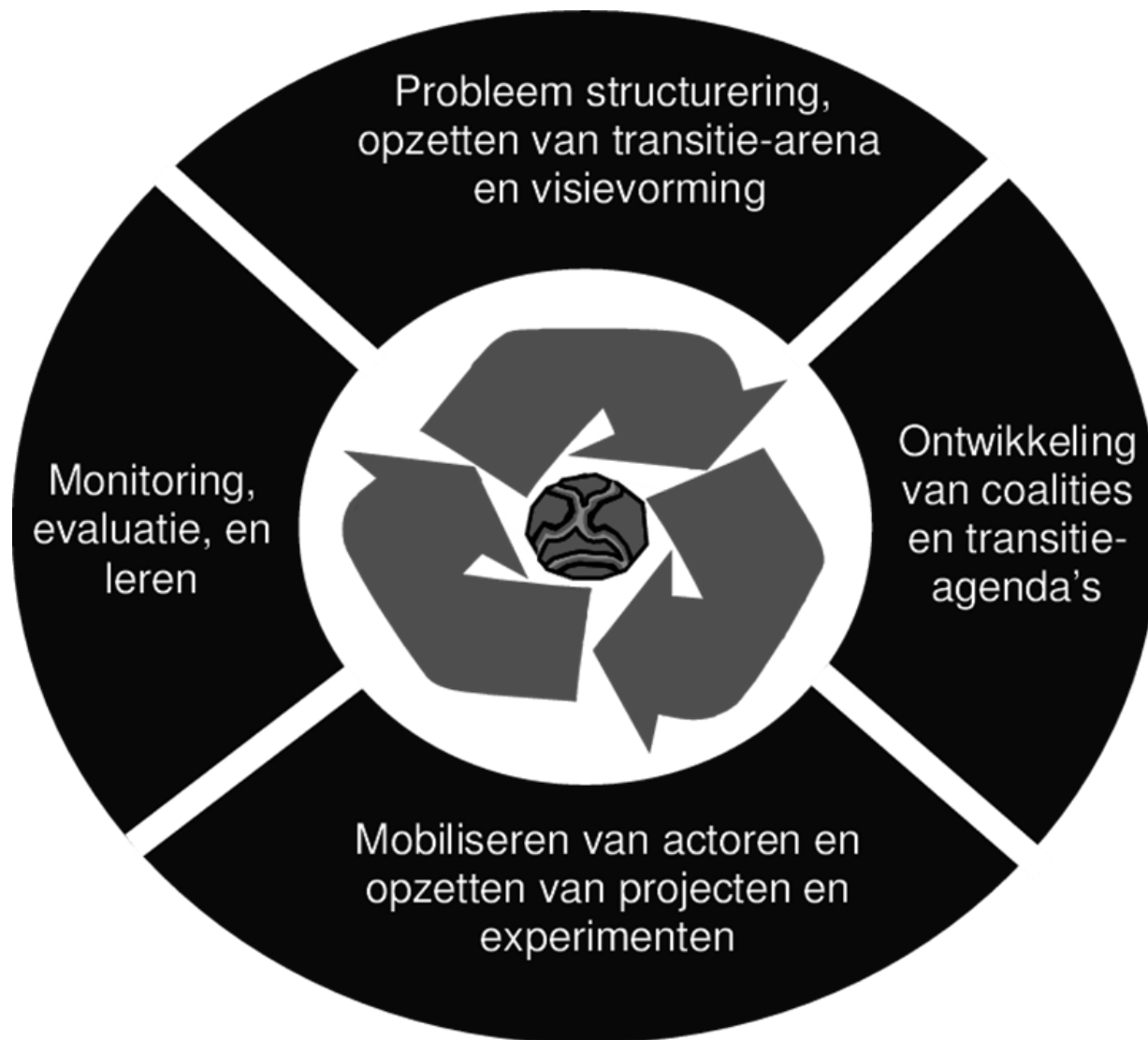
- ▶ Duurzaamheid is noodzakelijk maar niet voldoende als richtpunt
- ▶ Recyclen is nog maar al te vaak downcyclen Regeneratief betekent weer in de oorspronkelijke toestand terugbrengen.
- ▶ We gebruiken Aarde als een creditcard. Uitgeven en verspillen zonder aan terugbetalen te denken.
- ▶ Een mooie definitie: *Regenerate means to spiritually renew; biologically reconnect; ecologically restore; and socially revitalize*

Uitgangspunten regeneratie

- ▶ Er zijn grenzen in de *planetary boundaries*. Regeneratieve landbouw heeft een positieve impact op de biodiversiteit, de waterkwaliteit, de bodem en heeft een gesloten koolstof- en nutriëntencyclus
- ▶ Op de site van de *regenerative society* wordt gesproken over 5 principes:
 - ▶ Regeneratieve economie bevordert soberheid in plaats van overvloed.
 - ▶ Regeneratieve economie kan werken zonder nieuwe materialen te extraheren.
 - ▶ Regeneratieve economie is een lokale economie die interactie tussen actoren bevordert.
 - ▶ Regeneratieve economie leidt tot samenwerking in plaats van concurrentie.
 - ▶ Regeneratieve economie ontwikkelt leven en evolutie, in plaats van het te vernietigen

Transities

Ervaringen met transitie

- ▶ Klimaat
 - ▶ Energie
 - ▶ Landbouw / voedsel
 - ▶ Bouwnijverheid
 - ▶ Kunstwerken (infra)
 - ▶ Gezondheid
 - ▶ Duurzame businessmodellen
 - ▶ Etc
- ▶ Zie ook:
<https://www.detransitiemotor.nl/tienpaden/>

Systemisch werken

- ▶ Aandacht voor de samenhang
- ▶ Aandacht voor de lange termijn
- ▶ Padafhankelijk > keuzes uit het verleden bepalen mogelijkheden.
- ▶ Tegenover padafhankelijkheid uitgangspunt van *no regret*. B.v. niet bouwen in laaggelegen polders.
- ▶ Door vanaf het begin rekening te houden met gevolgen van je handelen /ontwerpen voor andere domeinen ontstaan ook nieuwe allianties en combinaties.

En zes aanzetten voor een vergezicht

- ▶ Oorlogseconomie en mobilisatie
- ▶ Het terugbrengen van overshootday
- ▶ Democratische aanzetten
- ▶ Aanzetten in verkleining inkomensverschillen (ook mondiaal)
- ▶ Beperk de vrijheid van markten; overheid bepaalt het doel van de markt. Maximaliseer de bedrijfswinsten
- ▶ Verander de destructiedriehoek in een winnaarsdriehoek. Met als focus eind aan de groei

Oorlogseconomie en mobilisatie

- ▶ Urgentie vergelijkbaar met oorlogssituatie: er moeten snel radicale maatregelen komen
 - ▶ Alleen de centrale overheid / EU kan richtinggevend zijn: overheid gaat voor markt
 - ▶ Keynes: arbeiders niet tot slachtoffer maken.
 - ▶ Tony Judt: ...*“it must be sufficiently better to make up for the evils of the transition”*.
 - ▶ *Alleen dan lukt een mobilisatie!*
- ▶ Latour: ‘**het klimaatvraagstuk is niet één aspect van de politiek onder vele andere, maar is het vraagstuk dat de politieke orde van het begin tot het einde definieert**, en dat ons allen dwingt om oudere kwesties te herdefiniëren, zoals sociale gerechtigheid, identiteit, bestaansmiddelen en de band met een plek.

Earth Overshoot Day

- ▶ Decommodification; ontspullen en goederen en diensten uit economische wetmatigheden halen; terug naar de leefwereld en een autonoom publiek domein
- ▶ Als de vraag van de mensheid naar ecologische hulpbronnen en diensten in een bepaald jaar groter is dan wat Aarde in dat jaar kan regenereren
- ▶ In 2022 op 28 juli
- ▶ 20 Jaar geleden viel deze nog op 24 september
- ▶ 40 jaar geleden was het 11 november
- ▶ Biocapacity per cap. staat nu op 1,6 gha ook wel het Eerlijk Aarde-aandeel genoemd.
- ▶ Beleid via circulariteit en regeneratie richten op terugbrengen overshootday
- ▶ Het marktsysteem verkleinen ten gunste van welzijn

1.7 Earths

Democratie regenereren

- ▶ Politiek wordt door de huidige politieke partijen vooral gespeeld als een *zero sum game*. Het is een situatie waarbij de winst van een partij ten koste gaat van de andere partijen en de netto verandering van welzijn of welbevinden is doorgaans nul. Rol partijen heroverwegen.
- ▶ Aanvullen met: Een burgerberaad; een groep gelote burgers die door middel van deliberatie aanbevelingen doet over politiek beladen of complexe onderwerpen.
- ▶ Het gewenste integratieve beleid moet niet *top down* opgelegd worden, maar moet ook *bottom up* kunnen groeien.
- ▶ Het wederzijds vertrouwen moet hersteld worden.

Aanzetten in verkleining sociale verschillen (ook mondiaal)

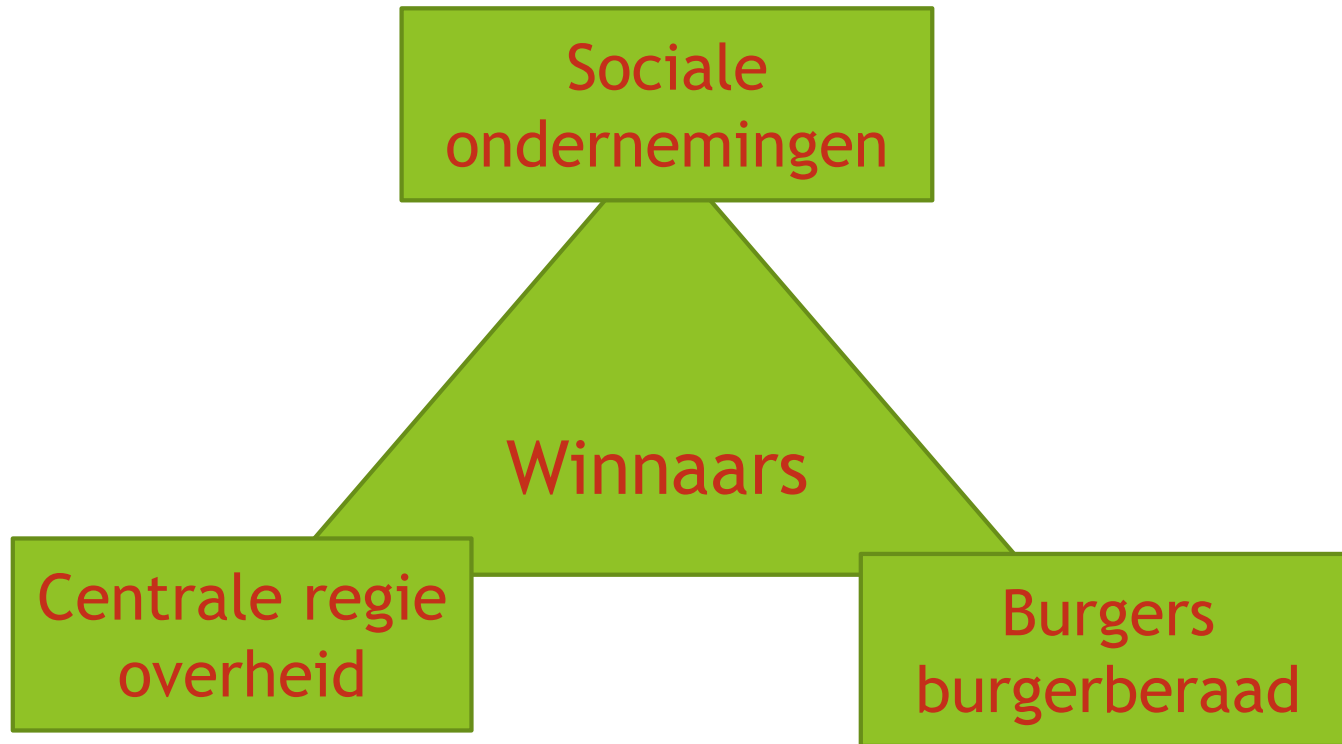
- ▶ Versterk / herstel de verzorgingsstaat
- ▶ Ontwikkel een basisinkomen
- ▶ Vergroot de progressiviteit in de belastingen
- ▶ Verhoog de erfbelasting tot 95%
- ▶ Baangaranties
- ▶ Herstel de rol van de nutsbedrijven; energie, wonen
- ▶ Creëer nieuwe internationale verhoudingen zonder ongelijke ruil; zonder omgekeerde ontwikkelingshulp.

Verander het aandeelhouderskapitalisme

- ▶ Kop in het FD (30-11-22): Belegger wil niet dat duurzaamheid ten koste gaat van rendement
- ▶ De winsteconomie moet stoppen. Christian Felber: 'Succes meten we dan af aan sociale en ecologische maatstaven.'
- ▶ Einde maken aan externaliseren economische kosten: vervuiler betaalt, CO2- uitstoter betaalt
- ▶ En een einde maken aan de externalisering van sociale kosten
- ▶ Einde maken aan het vrij verkeer van kapitaal
- ▶ Beperk de vrijheid van markten; overheid bepaalt het doel van de markt.
- ▶ Maximaliseer de bedrijfswinsten en verbiedt inkoop van eigen aandelen
- ▶ Sociale ondernemingen; B-corporations

Elkaar versterken door het maatschappelijk systeem te kantelen; van eigen belang naar maatschappelijk belang; van exclusie naar inclusie; van korte naar lange termijn; prioriteit voor Aarde en de kleinkinderen

Winnaars en verliezers

- ▶ Aarde wint door verkleining voetafdrukken
- ▶ Burgers winnen door inclusiviteit
- ▶ Bedrijven winnen door betere houdbaarheid op lange termijn
- ▶ Overheid wint door groter draagvlak

- ▶ Verliezers zijn de superrijken, de veelverdieners

ER ZIJN WINNAARS

Postbus 1045 6801 BA Arnhem www.loesje.nl

DANKZIJ VERLIEZERS

de opa van

Loesje